Чернігівська міська централізована бібліотечна система
Центральна бібліотека імені М.М.Коцюбинського

Серія «Автографи заговорили…»
Випуск 2

Автограф Павла Григоровича Тичини

в Чернігівській міській бібліотеці імені М.М.Коцюбинського

Бібліографічний посібник

Чернігів
2013

ББК 91.9:76.19+83.3(4УКР-4ЧЕР)6

А 22

Автограф Павла Григоровича Тичини в Чернігівській міській бібліотеці ім. М.М.Коцюбинського / уклад. О.В. Гайова ; ред., відп. за вип. Г.П. Сурніна. - Чернігів, 2013. - 32 с. - (Автографи заговорили... ; вип. 2)

ББК 91.9:76.19+83.3(4УКР-4ЧЕР)6

Укладач: О.В. Гайова, завідувачка відділом обслуговування

Ініціатор та
комп. верстка: О.А.Дудкіна, провідний бібліотекар відділу обслуговування

Редактор,
відп. за вип.: Г.П.Сурніна, головний методист відділу методичної та бібліографічної роботи

© Чернігівська міська ЦБС

Бібліографічне видання

Автограф Павла Григоровича Тичини в Чернігівській міській бібліотеці ім. М.М.Коцюбинського

Книжкові колекції бібліотеки імені М.М. Коцюбинського

Укладач: О.В. Гайова

Ініціатор та комп. верстка: О.А. Дудкіна

Редактор, відп. за вип.: Г.П. Сурніна

Будь-який рядок великого письменника стає дорогоцінним для нащадків...
О.С. Пушкін

Передмова

Автограф – це дотик руки автора. Річ, створена безпосередньо руками творця, коштує набагато дорожче, ніж фабрична, тому що несе в собі ауру дотику особистості, - людина вкладає душу у створені нею речі.

Аура книги – це її історія, все, що з нею відбувалося. Записи, позначки на полях свідчать про зіткнення з людиною. Це надає книзі індивідуальності. Надписуючи книгу, автор ніби знову авторизує її після друкарського верстата, повертає їй своє тепло. Дарчий напис унікальний тим, що крізь написані слова ми можемо розгадати особистість автора, відчути її особливість. І чим значніше ім'я, тим дорожче ми цінуємо залишене послання.

Багато авторів дарували бібліотеці імені М.М.Коцюбинського книги з автографами та пам'ятними написами щирих побажань. Завдяки власноручному напису відомих діячів літератури, мистецтва і суспільства книга отримує літературно-історичну та культурну цінність. Для бібліотеки ці книги стають унікальними.

В нашій міській централізованій бібліотечній системі такі книги є в фондах абонементу і читального залу центральної бібліотеки імені М.М.Коцюбинського та бібліотеках-філіях. Шляхи отримання цих книг у бібліотечний фонд різні: дарунки читачів, самих авторів після проведення презентації книг, автограф-сесії, зустрічі з письменниками. Більшість авторів, подарувавши свої книги бібліотеці, підкреслюють її велике суспільне значення.

Центральна міська бібліотека імені М.М.Коцюбинського пропонує вашій увазі наступний випуск в серії бібліографічних посібників «Автографи заговорили...» в циклі «Літературна Чернігівщина». Другий випуск цієї серії також іменний і присвячений українському поету – нашому земляку Павлу Григоровичу Тичині. Оскільки предметом посібника є автограф, тому в першу чергу подаємо інформацію про книгу з автографом, далі довідку про особу дарувальника, список його творів, наявних у фондах бібліотеки, список літератури про нього.

Маємо надію, що рукописна інформація на книжках про книгу та її автора буде корисною для спеціалістів і широкого кола читачів, які вивчають історію рідного краю, цікавляться літературою, книгодрукуванням.

Олена Дудкіна

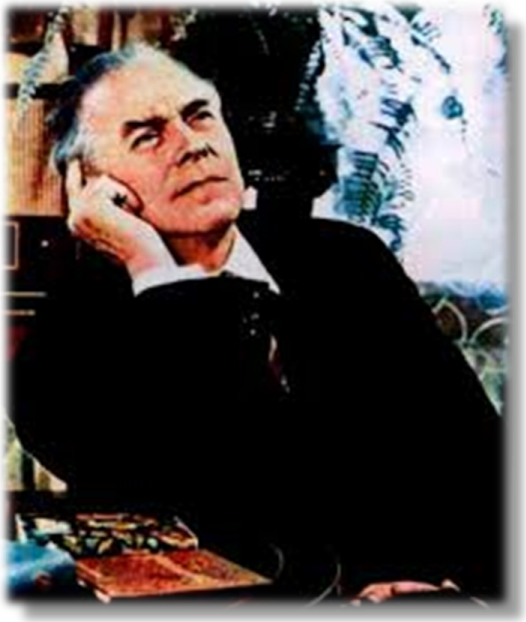

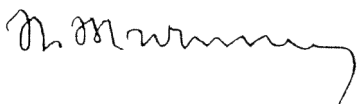

Чернігівська міська
централізована
бібліотечна система

Центральна бібліотека
імені М.М.Коцюбинського

Адреса:
14000 м. Чернігів, вул. Кирпоноса, 22

Працює з 10.00 до 18.00

Вихідний день - середа

Телефони: (0462)77-51-20

(0462)69-81-61

www.lib.cult.gov.ua

www.bibl-kotsubynskogo.edukit.cn.ua

Зміст

Передмова 3
Автограф Павла Тичини в Чернігівській міській бібліотеці ім. М.М. Коцюбинського 5
П.Г.Тичина: біографічна довідка 18
Твори П.Г. Тичини із фондів центральної бібліотеки імені М.М. Коцюбинського 23
Література про П.Г. Тичину 25

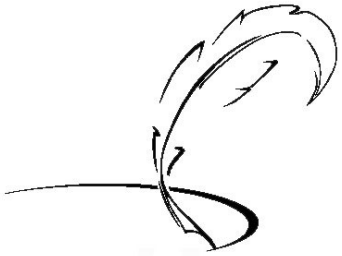

Автограф Павла Тичини в Чернігівській міській бібліотеці імені М.М. Коцюбинського

В читальному залі Чернігівської міської бібліотеки імені М.М. Коцюбинського зберігається збірка Павла Григоровича Тичини «Батьківщині могутній», подарована автором читачам бібліотеки.

Книгу видано в 1960 році в Києві в Державному видавництві художньої літератури УРСР. На форзаці книги - печатка з написом «Декада української літератури та мистецтва. Москва, 1960».

А на вільному місці над печаткою - автограф П.Г. Тичини, писаний його рукою синім чорнилом: «До бібліотеки м. Чернігова від Павла Тичини. 21/I - 61».

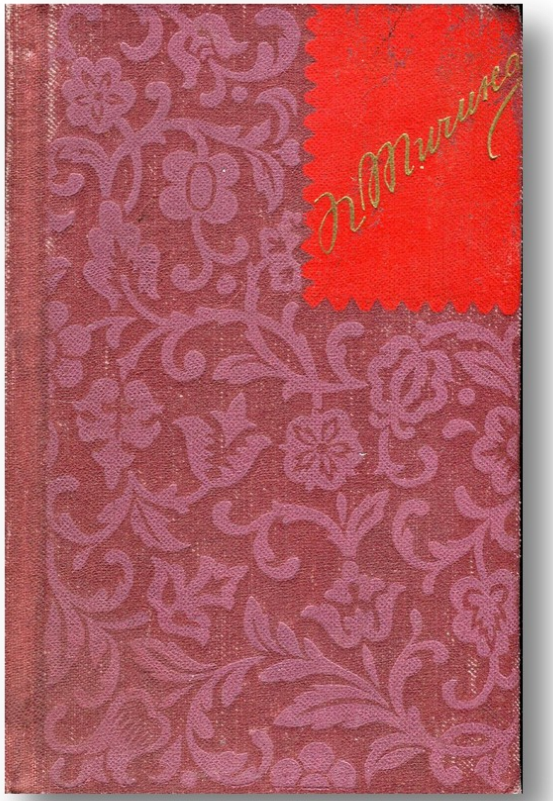

Тичина П.Г. Батьківщині могутній : поезії / П.Г. Тичина. - К. : Держлітвидав України, 1960. - 191 с.

- У поколіннях живе : добірка віршів поетів Чернігівщини, присвячених пам'яті П.Г. Тичини // Літ. Чернігів. – 2011. - № 1 (53). – С. 11-20.
- Філенко Т. Покликання душі / Тарас Філенко // Київ. – 1988. - №1. – С. 164-170.
- Ющенко О. Там, де Болдина гора… Павло Тичина про Чернігів / Олекса Ющенко // Десн. правда. – 1991. – 19 черв.
- Ященко О. Учитель Павла Тичини / Олена Ященко// Гарт. – 2011. – 29 верес. – С. 4; 11.

- Олійник Б. Запрограмований небесами: до 120-річчя з дня народження Павла Тичини / Борис Олійник// Гарт. – 2011. - 28 січ. – С. 6.
- «Попри все, я вдячна долі!» (розмова Тетяни та Сергія Дзюби з Михайлиною Коцюбинською) // Дзюба Т. Талант як міра ваги : діалоги, літературно-критичні та літературознавчі тексти. - Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. - С. 31-39.
- Проніков О. Мудрий наставник педагогів / О. Проніков // Деснян. правда. – 1990. – 7 груд.
- Реп'ях С. Рідний Павло Григорович: до 120-річчя П.Г. Тичини/ Станіслав Реп'ях // Десн. правда. - 2011. – 22 січ. – С. 3.
- Сосновська Т. Без Тичини: на батьківщині славетного поета-академіка, у селі Піски на Чернігівщині, немає музею його пам'яті / Тетяна Сосновська // Укр. літ. газета. - 2010. –14 трав. – С. 4-5.
- Тельнюк С. Містифікація генія в тоталітарному пеклі (До 100-річчя П.Г. Тичини) / Станіслав Тельнюк // Дніпро. – 1991. - №1. – С. 181- 198.
- Тичина Ю. Родовід поета: легенди і реальність / Юрій Тичина // Б.в.д.
- Тютюнник Є. «Intermezzo» Михайла Коцюбинського мало вплив на «Сонячні кларнети» Павла Тичини / Євдокія Тютюнник // Уряд. кур'єр. – 2012. - 21 січ. – С. 18.

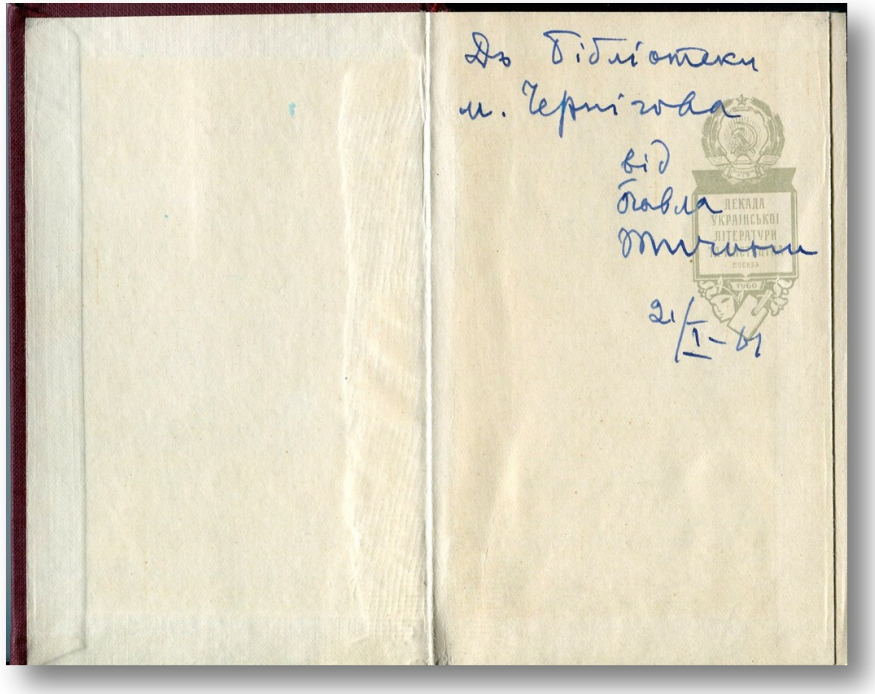

Дарчий надпис:

До бібліотеки м. Чернігова від Павла Тичини. 21/I - 61.

Як потрапило це видання до бібліотеки? Може, сам Павло Григорович завітав до бібліотеки на гостини? Або був в нашому місті в інших справах?

Перш за все ми звернулися за довідкою до «Щоденникових і літературно-мистецьких записів», що опубліковані в 11 томі дванадцятитомного «Зібрання творів» П.Г. Тичини (Київ, видавництво «Наукова думка», 1988 рік).

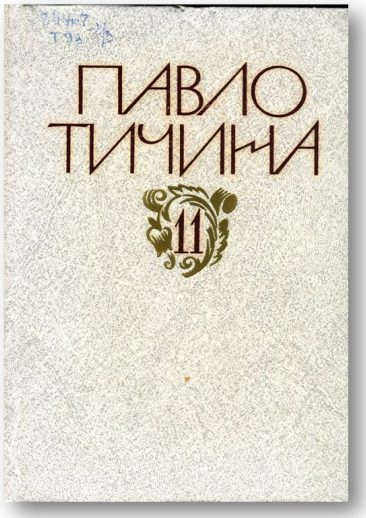

На сторінках цього тому знайшли запис, датований 1961 роком, 21 січня:

«У Чернігові. Т[оваріші]: А. Хижняк, В. Большак, М. Ігнатенко, О. Новицький, В. Лагода».

- Губар О.І. Поетичний триптих Павла Тичини про М. Коцюбинського / О.І. Губар // Рад. літературознавство. – Б.г. - № 2. – С. 59 – 69.
- Єрмоленко О. Десь на дні мого серця…/ Ольга Єрмоленко // Сіверщина. – 2006. – 17 лют.
- Кривенко С. Ранній Павло Тичина у відгуках Михайла Могилянського / Сергій Кривенко// Слово і Час. – 2009. - № 5. – С. 100 - 104.
- Кузьменко Н. Павло Тичина – випускник Чернігівської духовної семінарії в спогадах Івана Львова / Надія Кузьменко // Літ. Чернігів. – 2011. - № 4 (56). – С. 132 - 138.

Література про П.Г. Тичину

- Павло Тичина : листівки. . – К.: Ред. - видавниче бюро «ЮМА-Прес», 2005. - 16 фотокарток.
- Губар О.І. Павло Тичина: літературно-критичний нарис. – К.: Рад. письменник, 1980. – 258 с.
- Наш Тичина. Вірші, роздуми про творчість великого поета./ упоряд. і ред. С. Реп'ях. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2011. – 76 с.
- Про Павла Тичину. Статті, нариси, спогади. – К.: Рад. письменник, 1976. – 256 с.
- Співець нового світу: спогади про Павла Тичину. – К.: Дніпро, 1971. – 512 с.
- Стус В. Феномен доби (сходження на Голгофу слави). – К.: Видав.-поліграф. центр «Знання», 1993. – 96 с.
- Тельнюк С.В. Молодий я, молодий…: поетичний світ Павла Тичини (1906-1925). – К.: Дніпро, 1990. – 418 с.
- Тельнюк С.В. Павло Тичина: біогр. повість / передм. Ю. Збанацького. – К.: Молодь, 1979. – 336 с.
- Тельнюк С.В. Червоних сонць протуберанці: чотири зустрічі з Павлом Тичиною. – К.: Рад. письменник, 1968. – 191 с.
- Юдіна В.В. Музика в житті Павла Тичини. – К.: Музична Україна, 1976. – 88 с.

В коментарі до цього запису упорядники зазначили, що це є списки митців, які виїздили на зустріч з трудящими Чернігова. Тобто, можна припустити, що дарунок від Тичини потрапив до нашої бібліотеки саме від представників цієї делегації. На жаль, Тичини в цей час в Чернігові не було.

Пізніше бібліотеці було подаровано цілу низку поетичних збірок цієї серії, що належали перу відомих на той час поетів - Миколи Шеремета, Валентини Ткаченко, Абрама Кацнельсона. І всі вони містять дарчі написи, які свідчать про увагу і повагу поетів до своїх читачів. Можливо, це була акція, організована літературно-мистецькими спілками України.

Будинок у центрі Києва, в якому розташована квартира-музей Павла Тичини

Автограф Павла Григоровича Тичини став поштовхом для встановлення дружніх зв'язків нашої бібліотеки з музеєм-квартирою Павла Тичини в Києві.

В січні 2013 року к нам на святкування дня народження П.Г.Тичини приїхав працівник цього музею Григорій Григорович Донець, завідувач фондового відділу літературно-меморіального музею-квартири Павла Тичини.

- Тичина П.Г. Лірика / П.Г. Тичина. ; Як співає соловейко, або інтим поета / І. Драч.; ілюстрації/ А. Чебикін. – К.: Б. в., 2002. – 86 с.
- Тичина П.Г. На «суботах» М.Коцюбинського. – К.: Молодь, 1963. – 52 с.
- Тичина П.Г. Подорож з капелою К.Г. Стеценка : щоденник. - К.: Рад. письменник, 1982 .- 261 с.
- Тичина П.Г. Похорон друга : поема. – К.: Дніпро, Б.г. - 29 с.
- Тичина П.Г. Про мистецтво і літературу: збірник. – К.: Мистецтво, 1981. – 286 с. – (Пам’ятки естетичної думки)
- Тичина П.Г. Соняшні кларнети / П.Г. Тичина. Yita Nova/ А. Ніковський. - К.: Б.в., 2004 .- 86 с.
- Тичина П.Г. «У творчості усе моє життя» [Електронний ресурс]. - Електр. текстов. дані. - К.: Windows 95 і т.д.

Твори П.Г.Тичини із фондів центральної бібліотеки імені М.М.Коцюбинського

- Тичина П.Г. Зібрання творів: У 12 т. – К.: Наук. Думка, 1990. – 479 с.
- Тичина П.Г. Вибрані твори. У 2-х томах. Т. 1. Вірші. Поеми. - К. : «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2011 .- 608 с.
- Тичина П.Г. Вибрані твори. У 2-х томах. Т. 2. Переклади. - К. : «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2012 .- 608 с.
- Тичина П.Г. З минулого – в майбутнє: Статті, спогади, нотатки, начерки, інтерв'ю. / упоряд. та примітки С. Тельнюка. – К.: Дніпро, 1973. – 344 с., іл.
- Тичина, П.Г. Золотий гомін: Вибрані твори. - К.: Криниця, 2008 .- 608 с.
- Павло Тичина: Із щоденникових записів. / упоряд.та підгот. тексту Л.П. Тичини, С.В. Тельнюка; редкол. І.В. Зуб та ін. – К.: Рад.письменник, 1981. – 430 с., іл.

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник М.М. Коцюбинського

Приязні стосунки пов'язують нашу бібліотеку і з Чернігівським літературно-меморіальним музеєм-заповідником М.М. Коцюбинського, які ретельно зберігають пам'ять не тільки про Михайла Михайловича Коцюбинського, а і про Павла Тичину.

(Див.: Єрмоленко О. «Десь на дні мого серця…»; Є.Тютюнник «Intermezzo» Михайла Коцюбинського мало вплив на «Сонячні кларнети» Павла Тичини»).

Першим художнім портретом геніального поета Павла Тичини дослідники вважають зображення юнака на символічному панно «Біле і чорне». А створив цю картину в 1912-1914 роках друг і наставник Павла Тичини - художник і поет Михайло Жук.

Фрагмент знаменитого панно Михайла Жука, якому позував молодий Тичина

Але те найцінніше, що було в душі поета Тичини – любов, безмежність, кольори і музика, Бог і правда – залишились в його поезії назавжди, для всіх нас, українців.

Помер П. Г. Тичина 16 вересня 1967 року в Києві, похований на Байковому кладовищі. На могилі споруджено пам'ятник роботи скульптора В. Бородая.

Меморіальна дошка на будинку колишньої духовної семінарії у Чернігові, де навчався Павло Тичина

Меморіальна дошка на будівлі колишнього Чернігівського земського статистичного бюро, де працював поет у 1914-1916 роках

Цікавою є історія народження всім відомої поезії «Чуття єдиної родини». Тичина написав її під впливом Шпенглера «Присмерк Європи» і «Рігведи», і йдеться в ній зовсім не про дружбу народів СССР, а оспівуються більш глобальні речі – взаєморозуміння людей, націй всього світу. Тичина навіть дав майбутньому читачеві підказку, залишив мітку: в одній із своїх статей зронив, що, мовляв, не мав на увазі і навіть не думав ні про якого Шпенглера.

Тичина, здається, не вважав себе талановитим поетом. Він достеменно знав, що він тільки предтеча, а месія – попереду. Він знав, що прийдуть більш талановиті, сильніші за нього поети. Тичина немовби передбачив і Стуса, і Симоненка, і Ліну Костенко.

Двадцятилітній Павло Тичина, який навчався в Жука в класі малювання в Чернігівській духовній семінарії, послужив моделлю для чорного ангела, а квіти немов зійшли на панно із саду Михайла Коцюбинського, де часто бували й Жук, і Тичина.

Картина складається з семи фрагментів написаних в стилі модерн, на цупкому папері акварельними фарбами, пастеллю і гуашшю.

Копія зберігається в Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику М.М.Коцюбинського, оригінал належить заслуженому працівнику культури України приватному колекціонеру Тарасу Максим'юку з міста Одеси, який придбав її у старшого сина Михайла Жука.

Імена двох великих українців навічно пов'язані між собою і з дорогим їх серцю Черніговом.

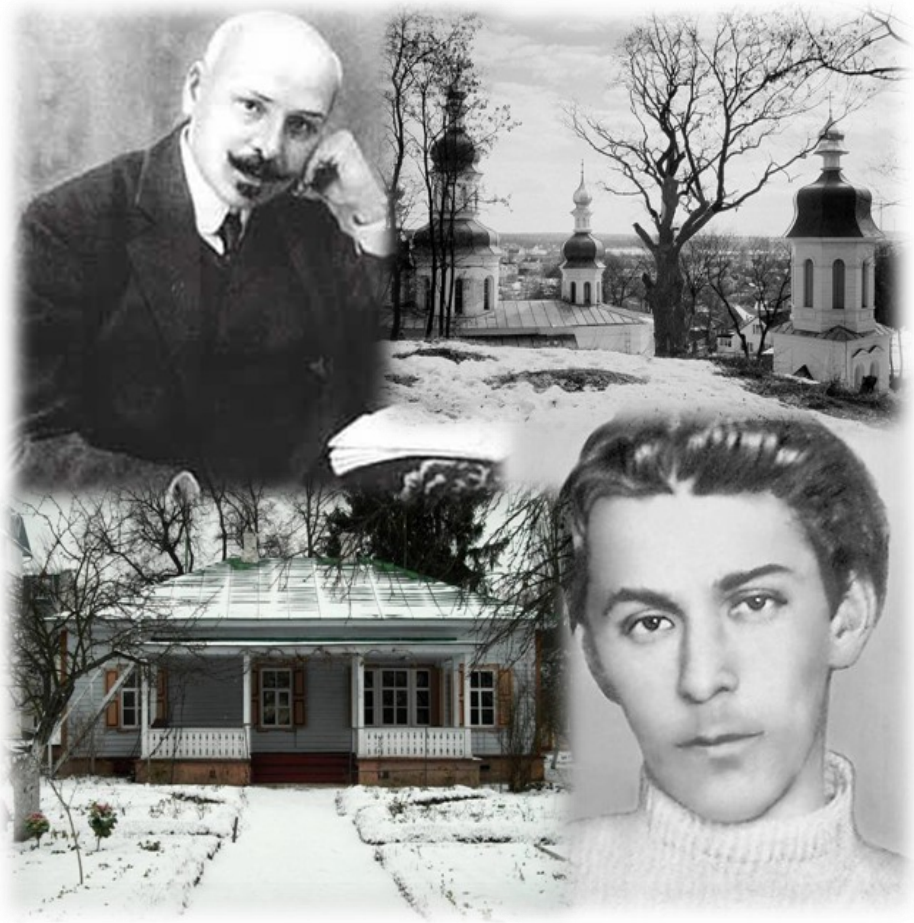

А коли перевернувся світ і на Україну прийшла радянська влада – влада робітників і селян, прачок і куховарок, Тичину перетворили на блазня. Його поезія була незрозумілою, закодованою для пересічного читача. Проте Тичина не емігрував, не зник, не перетворився на художника чи музиканта (в нього був неабиякий хист), не кинувся у «всі тяжкі». Мовчки терпів їдкі епіграми, мовчки виконував призначення «придворного поета», мовчки роздарював себе людям – допомагав, і не тільки порадою, а й матеріально і вчителям, і митцям, і бібліотекарям, і школам. І залишався поетом. Якщо прочитати поезії Тичини неупередженими очима, не як хрестоматійні, можна побачити зовсім іншу поезію – іронічну (згадаємо збірку «Чернігів»), філософську. Деякі дослідники Тичини вважають, що поет містифікував свого читача, писав зовсім не те, що ми звикли читати.

Світлини із зібрання Літературно-меморіального музея-квартири Павла Тичини в Києві

В часи української національної революції Тичина став її співцем, співцем, якого було визнано всесвітньо. Його збірка «Сонячні кларнети» була високо оцінена у всьому світі. Його геніальна збірка «Замість сонетів і октав» 1920 року поставила Тичину - поета, мабуть, вище за Блока, Олеся, Вороного. Вже тоді Тичину стали не любити за його незбагненну і відкриту поезію.

В книзі Тетяни Дзюби «Талант як міра ваги» вміщені діалоги з письменниками В.Дроздом, К.Москальцем, В.Слапчуком, М.Коцюбинською, Ю.Андруховичем та ін. Завдяки інтерв'ю з Михайлиною Хомівною Коцюбинською, батько якої започаткував меморіальний музей М.М.Коцюбинського в Чернігові, ми мали змогу дізнатися про маловідомі факти з життєпису письменника та про дружні стосунки родини Коцюбинських та Тичини.

«Батько був організатором і директором Вінницького музею М.М.Коцюбинського. Це - перший музей такого профілю в Україні. До того ж, він був геніальним садівничим. У Вінниці навколо музею буяли чудові, надзвичайні рослини, все росло, як з води. У нас часто гостював П.Г.Тичина.

Творчість М.М.Коцюбинського та П.Г. Тичини були найпершими чинниками, що навернули мою матір до українства. До речі, замість колискової вона співала мені «Пастелі» Тичини…. Сама вигадувала мелодію до віршів і співала. Перше, що пам'ятаю з дитинства, - це портрет Тичини над ліжком».

У 1935 році сім'я Хоми Михайловича, брата письменника, переїхала до Чернігова і в будинку, де жив Коцюбинський, ним був створений другий його меморіальний музей.

«Батько був директором, мама - науковим працівником, а дружина П.Г.Тичини - Лідія Петрівна - відала бухгалтерією».

«П.Г.Тичина, коли приїжджав до музею в Чернігів, буквально розцвітав, теплів душею. На все життя запам'ятала, як ми з ним удвох ходили на Болдину гору, по території Троїцького монастиря, і він ділився зі мною своїми ще дитячими спогадами. Адже хлопчиком він співав тут у церковному хорі».

Павло Григорович Тичина (1891—1967)

Біографічна довідка

Павло Тичина народився в 1891 році. Його становлення як митця відбувалось в найкращі для України часи, коли буйним цвітом квітувала українська національна культура. В 1905 році отримала довгоочікувану волю українська мова – завдяки зняттю заборони з українського друкованого слова. В цей час творили «старі», «молодші» і «зовсім молоді» представники української національної еліти: Іван Франко, Михайло Старицький, Микола Лисенко, Драгоманови і Косачі (серед яких зорею зійшла Леся Українка), Михайло Коцюбинський, Володимир Гнатюк, М. Грушевський, Леонтович, Русови тощо. Як поета Тичину благословив Коцюбинський, як художника – Михайло Жук.